

تأثیر متفاوت افزایش قیمت نفت

سازمان بین‌المللی انرژی در گزارش «تأثیر بحران اقتصادی و مالی جهان بر سرمایه‌گذاری جهانی انرژی» که اخیراً منتشر شد اعلام کرد...

سازمان بین‌المللی انرژی در گزارش «تأثیر بحران اقتصادی و مالی جهان بر سرمایه‌گذاری جهانی انرژی» که اخیراً منتشر شد اعلام کرد:

گرچه عموماً تصور می‌شود بحران مالی عامل اصلی وقوع بحران اقتصادی جهان است ولی افزایش قیمت نفت طی سال‌های 2003 تا 2008 نیز موجب افزایش آسیب‌پذیری کشورهای توسعه‌یافته واردکننده نفت در برابر بحران مالی شد و این مسئله به تشدید بحران اقتصادی منجر شد. اکنون روند صعودی قیمت نفت بعد از مدتی کاهش گرچه امیدهایی را نسبت به رونق اقتصادی جهان زنده کرده است ولی از سوی دیگر برای کشورهای واردکننده نفت هشداردهنده است. کارشناسان اقتصادی نسبت به رشد شدید تورم در جهان بر اثر افزایش کنونی قیمت نفت هشدار می‌دهند.

قیمت نفت طی ماه گذشته بیش از 20 درصد رشد داشته و این مسئله مقام‌های اقتصادی آمریکا و اتحادیه اروپا را به شدت نگران کرده است. نگرانی از رشد تورم در حالی است که تریق میلیاردها دلار به اقتصاد جهانی طی ماه‌های اخیر نیز موجب تشدید نرخ تورم طی ماه‌های آینده خواهد شد. در این نوشتار تأثیرات متفاوت افزایش قیمت نفت بر اقتصاد جهان بررسی می‌شود. مسئله بهای نفت از مهم‌ترین مباحث مطرح در اقتصاد جهانی است. یکی از مشکلات اساسی اقتصاد کشورهای صادرکننده نفت در شرایط فعلی این است که با آغاز بحران مالی جهانی قیمت نفت به شدت کاهش یافت. این کاهش در حالی اتفاق افتاد که قیمت نفت در یک حالت رؤیایی به سر می‌برد.

اثرات متفاوت افزایش قیمت نفت بر اقتصاد داخلی کشورها تأثیرات متفاوتی دارد. افزایش قیمت نفت برای کشورهای واردکننده آن، موجب افزایش هزینه‌های تولید، افزایش قیمت تمام شده کالاها و خدمات و نهایتاً کاهش تقاضا، کاهش اشتغال و بروز رکود همراه تورم است. در حالی که افزایش قیمت نفت برای کشورهای صادرکننده نفت‌خام، موجب افزایش درآمدهای نفتی شده و در پی آن افزایش نقدینگی و تقاضای کل اقتصاد و سرانجام تورم ناشی از تقاضا به همراه افزایش تولید و کاهش بیکاری را سبب می‌شود که در مرحله بعد رکود ایجاد شده در کشورهای دیگر، صادرات غیرنفتی این کشورها را کاهش می‌دهد که این امر بیکاری را افزایش می‌دهد و دور بعد تورم وارداتی ناشی از افزایش هزینه‌های تولید کشور مقابل، اقتصاد کشور واردکننده را با مشکل مواجه کرده و تورم ناشی از عرضه را ایجاد می‌کند.

کشورها با اتخاذ سیاست‌های مختلفی از جمله تغییر در نرخ مالیات‌ها، کاهش نرخ بهره، کنترل تجارت، تغییر تکنولوژی‌های تولید، جایگزینی مواد دیگر به جای نفت‌خام و فرآورده‌های آن، صرفه‌جویی در مصرف داخلی، به‌کارگیری دیگر حامل‌های انرژی مانند گاز طبیعی، انرژی بادی و خورشیدی و حتی هسته‌ای به مقابله با این موضوع پرداخته‌اند، در کشورمان نیز راهکارهای مختلفی مورد استفاده قرار گرفته است.

افزایش قیمت نفت عامل بحران اخیر سازمان بین‌المللی انرژی در تازه‌ترین گزارش خود آورده است که رشد و بالا بودن قیمت نفت طی سال‌های 2003 تا 2008 نقش مهمی در وقوع بحران اقتصادی و مالی جهان داشته است. به گزارش نشریه مید، سازمان بین‌المللی انرژی در گزارش موسوم به «تأثیر بحران اقتصادی و مالی جهان بر سرمایه‌گذاری جهانی انرژی» اعلام کرد: گرچه عموماً تصور می‌شود بحران مالی عامل اصلی وقوع بحران اقتصادی جهان است ولی افزایش قیمت نفت طی سال‌های 2003 تا 2008 نیز موجب افزایش آسیب‌پذیری کشورهای توسعه‌یافته واردکننده نفت در برابر بحران مالی شد و این مسئله به تشدید بحران اقتصادی منجر شد. افزایش قیمت نفت تأثیرات منفی زیادی بر تراز تجاری، کاهش درآمد خانوارها، افزایش فشار تورمی و نرخ بهره و افت شدید رشد اقتصادی کشورهای توسعه‌یافته و صنعتی داشته است.

براساس این گزارش تحقیقات انجام شده نشان می‌دهد، رشد قیمت نفت طی 4 سال گذشته میانگین رشد تولید ناخالص داخلی جهان را بیش از 0/3 درصد در سال کاهش داده است. در صورتی که قیمت نفت بار دیگر به روند صعودی خود ادامه دهد و مانند سال گذشته ارقام بی‌سابقه‌ای ثبت شود، شرایط اقتصادی جهان به مراتب بحرانی‌تر از قبل خواهد شد. قیمت جهانی نفت از 32/40 دلار در ماه دسامبر به بالای 69 دلار در هر بشکه رسیده و این مسئله نگرانی مجدد کشورهای صنعتی را در پی داشته است.

واکنش‌های متفاوت واکنش‌های متفاوتی را در میان کشورهای صنعتی و منطقه آسیا ایجاد کرده و تنش بسیاری را در بازارهای مالی در پی داشته است. با وجود پیش‌بینی‌ها مبنی بر کاهش قیمت نفت به دلیل رکود اقتصادی جهان و کاهش تقاضا، قیمت نفت نسبتاً افزایش یافته است. افزایش قیمت نفت، کشورهای غربی را درباره جایگاه اقتصادی‌شان در جهان به تعمق واداشته و فرضیه کاهش شدید تقاضا را که بسیاری از کارشناسان آن را تأیید کرده بودند با تردید مواجه کرده است.

تصور رشد قیمت نفت در زمانی که اقتصاد غرب در رکود قرار دارد، کابوسی بود که اکنون به حقیقت پیوسته است. علت اصلی

این امر، ظهور بازارهای جدید است که با وجود کاهش سرمایه به رشد خود ادامه داده‌اند. با توجه به رشد ثروت و قدرت خرید در این کشورها، مصرف سرانه نفت افزایش یافته است. کشورهای BRIC، یعنی برزیل، روسیه، هند و چین که 20 درصد از تولید ناخالص داخلی جهان را به خود اختصاص داده‌اند، در کنار دیگر بازارهای نوظهور هر ساله به انرژی بیشتری نیاز دارند و همین امر بر فرضیه کاهش تقاضا خط بطلان می‌کشد.

رشد این 4 کشور علاوه بر تأثیرات اقتصادی، بر معادلات سیاسی جهان نیز تأثیر گذارده است. آنها با در اختیار داشتن یک پنجم اقتصاد جهان، نیمی از ذخایر پولی جهان را در اختیار دارند. این سهم برای گروه G7 بدون احتساب ژاپن، 6 درصد است. در فضای امروز جهان، ذخایر پولی بیشتر به معنی قدرت بیشتر است. بنابراین و با توجه به اینکه این کشورها سهمی متناسب با جایگاه خود در سازمان‌های تصمیم‌گیر درباره اقتصاد جهانی پیدا نکرده‌اند، با ایجاد ارتباط با یکدیگر و برگزاری نشست‌های مشترک در حال مطرح کردن خود به عنوان یک قدرت تأثیرگذار در معادلات جهانی هستند.

افزایش تقاضای نفت چین در جدیدترین گزارش خود اعلام کرد: بحران اقتصادی و مالی جهان موجب خواهد شد تا تقاضای نفت سازمان ملی انرژی چین در جدیدترین گزارش خود اعلام کرد: بحران اقتصادی و مالی جهان موجب خواهد شد تا تقاضای نفت چین طی سال 2009 کمتر از 3/8 درصد رشد داشته باشد که این رقم کمتر از سال 2008 است. تقاضای نفت چین طی سال 2008 بیش از 5/1 درصد رشد داشت. پیش‌بینی می‌شود خالص واردات نفت چین نیز امسال 5/3 درصد رشد داشته باشد. براساس این گزارش کاهش رشد اقتصادی موجب افت تقاضای انرژی در چین خواهد شد و افزایش ظرفیت تولید داخلی نیز موجب کاهش نسبی واردات نفتی چین خواهد شد. تقاضای نفتی چین طی ماه آوریل 3/9 درصد افزایش یافت که این نخستین افزایش تقاضای نفت چین از اکتبر گذشته به‌شمار می‌رود، اگر رشد اقتصادی و شرایط مالی جهان بهبود یابد تقاضای انرژی چین افزایش خواهد یافت.

تقاضای زغال‌سنگ نیز در چین کاهش خواهد یافت و قیمت زغال‌سنگ در این کشور تا پایان سال 2009 کاهش خواهد یافت. این گزارش حاکی است میزان تقاضای برق در چین طی 6 ماه نخست امسال کاهش خواهد یافت و این کشور با مازاد عرضه برق روبه‌رو خواهد شد؛ البته تقاضای برق در چین تا پایان سال 2009 با رشدی بالغ بر 4 تا 5 درصد روبه‌رو خواهد شد.

هشدار برای افزایش تورم جهانی
افزایش کنونی قیمت نفت بعد از اثرات بحران مالی بر بهای آن نشان‌دهنده از بین رفتن یا کاهش اثرات بحران مالی و از سرگیری رونق در اقتصاد جهانی است و موجی از شادی را به ارمغان آورده است. درحالی‌که قیمت نفت بار دیگر روندی

صعودی گرفته و قیمت‌ها از مرز 70 دلار در هر بشکه گذشته است اما کارشناسان اقتصادی نسبت به رشد شدید تورم در جهان هشدار می‌دهند. قیمت نفت طی ماه گذشته بیش از 20 درصد رشد داشته و این مسئله مقام‌های اقتصادی آمریکا، اتحادیه اروپا و انگلیس را به شدت نگران کرده است. نگرانی از رشد تورم در حالی است که اجرای بسته‌های محرک اقتصادی و تزریق میلیاردها دلار به اقتصاد جهانی طی ماه‌های اخیر نیز موجب تشدید نرخ تورم طی ماه‌های آینده خواهد شد.

مؤسسه بارکلی کاپیتال نیز اعلام کرد با توجه به روند صعودی قیمت انرژی و محصولات کشاورزی رشد نرخ تورم طی هفته‌های آینده کاملاً نگران‌کننده است. کارشناسان و تحلیل‌گران اقتصادی بر این باورند که با وجود امیدواری‌ها نسبت به رشد و رونق اقتصادی جهان، اقتصاد جهان همچنان بسیار شکننده است و هرگونه شوک مانند افزایش قیمت نفت می‌تواند آثار نامطلوبی بر اقتصاد بین‌الملل داشته باشد. وزرای دارایی گروه 8 نیز در نشست اخیر خود در ایتالیا خواستار اتخاذ سیاست‌های مناسب پولی و مالی برای جلوگیری از رشد چشمگیر نرخ تورم در اقتصاد جهانی شدند. کاهش شدید تولیدات صنعتی اروپا طی 3 ماه دوم سال 2009 نیز به نگرانی‌های بین‌المللی در خصوص وضعیت اقتصادی جهان دامن زده است.

تحلیل‌گران مسائل اقتصادی بر این باورند که افزایش قیمت نفت در شرایط کنونی می‌تواند چالش‌های اقتصادی زیادی را برای آمریکا به وجود آورد. درحالی‌که اقتصاد آمریکا برای خروج از بحران و رکود شدیداً در تلاش است، افزایش قیمت نفت در بازار جهانی می‌تواند تهدیدی جدی علیه این کشور باشد.

به اعتقاد کارشناسان افزایش قیمت نفت و تأثیرات منفی آن بر اقتصاد آمریکا می‌تواند آثار مثبت اجرای بسته‌های محرک اقتصادی را خنثی کند. کاهش متوالی نرخ بهره بانکی در آمریکا و رسیدن نرخ بهره به صفر درصد نیز تاکنون نتوانسته تأثیر خاصی در رونق فعالیت‌های اقتصادی و تجاری داشته باشد. تحلیل‌گران بر این باورند که اجرای بسته‌های محرک اقتصادی در کشورهای توسعه یافته نه تنها موجب افزایش چشمگیر کسری بودجه خواهد شد، بلکه رشد شدید تورم را نیز در پی خواهد داشت.

سیاستگذاران پولی و بانکی در کشورهای توسعه یافته باید با استفاده از ابزارهای دقیق با افزایش تورم و کسری بودجه مقابله کنند. براساس تازه‌ترین نظرسنجی‌ها در آمریکا سرمایه‌گذاران این کشور به شدت نگران رشد تورم و بدهی‌های ملی هستند. ادامه بحران و رکود در بخش مسکن نیز ساختارهای اقتصادی آمریکا را به شدت متزلزل کرده است. قیمت بنزین در آمریکا از ماه دسامبر تاکنون 50 درصد رشد داشته و این مسئله به معنای افزایش مالیات بر مردم آمریکاست. «آلیستار دارلینگ» وزیر دارایی انگلیس نیز ضمن ابراز نگرانی از روند صعودی قیمت نفت تأکید کرد: گرچه امیدواری‌هایی نسبت به رشد و رونق اقتصادی جهان وجود دارد ولی افزایش قیمت نفت می‌تواند تمامی این امیدواری‌ها را نقش بر آب کند.

وی افزود: افزایش قیمت نفت اقتصاد جهانی را با چالش‌های زیادی روبه‌رو خواهد کرد. من هنوز بر این باورم که رکود و بحران اقتصادی انگلیس تا پایان سال 2009 پایان خواهد یافت. افزایش شدید قیمت نفت چالش بزرگی برای اقتصاد جهانی به‌شمار می‌رود و نگرانی‌های زیادی را به وجود آورده است. تا زمانی مشکلات سیستم بانکی و سیستم مالی غرب حل نشود، نمی‌توان به رشد و رونق پایدار اقتصادی امیدوار بود.

سید حسین امامی
همنشهری آنلاین